

ภาคผนวก

Prince of Songkla University
Pattani Campus

(ก)

มัสญิดในเครืออัสตุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์

ภาพที่ 1

มัสญิดนุรุลเอียะसान

ภาพที่ 2

มัสยิดคุตตลาม

ภาพที่ 3

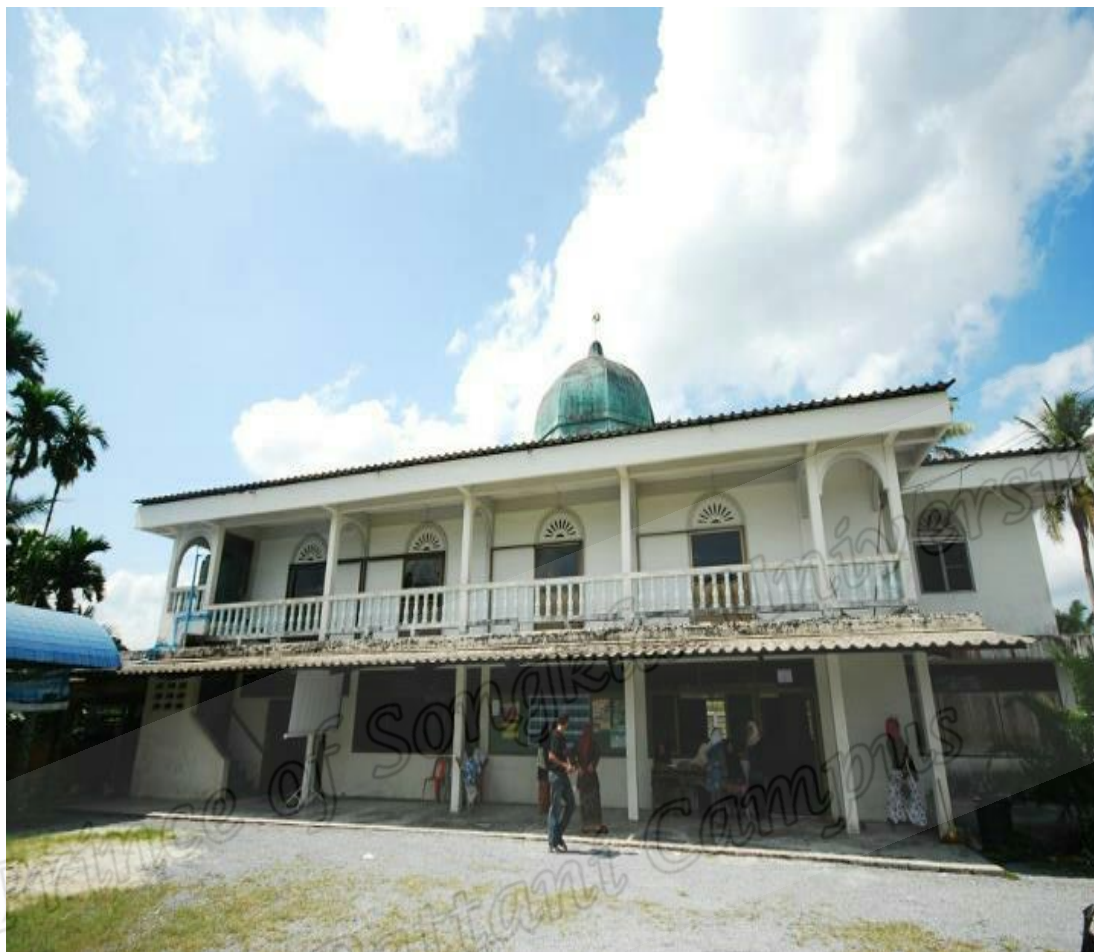
มัสญิดนุรุดดีน

ภาพที่ 4

มัสยิดนูญาเมียะ

ภาพที่ 5

มัสญิดดาริสลาม

ภาพที่ 6

มัสญิดมูวาฮิดีน

ภาพที่ 7

มัสญิดซุกรุลสุดา

ภาพที่ 8

Prince of Songkla University
Patani Campus

มัสยิดดารุชชุลตอร์

ภาพที่ 9

มัสญิดอัล-มุฮัมมะดียะฮฺ

ภาพที่ 10

มัสญิดคารุลเอชะซาน

ภาพที่ 11

มัสยิดอับดุลอะซีซ

ภาพที่ 12

มัสญิดอัลฟารุสตาม

ภาพที่ 13

มัสยิดดารุลวาฮิด

ภาพที่ 14

มัสญิดอัสสุลวะฮ์ฮิดีน

(ข)

กิจกรรมของมัสยิดในเครือข่ายกลุ่มอัสตุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์

ภาพที่ 1

การประชุมปรึกษาหารือคณะกรรมการมัสยิดอัครุสสลาม

ภาพที่ 2

ถ่ายอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนมัศฺญิตมุวาฮิดีน

ภาพที่ 3

ค่าขอครบเยาวชนภาคฤดูร้อนประจำมัธยมศกษณ-มุฮัมมะดียะฮ์

ภาพที่ 4

การเรียนภาคพรีกัวอ์นน์ประจำมัสญิดอันซอริสสุนนะฮ์

ภาพที่ 5

การเรียนภาคพินทุอัยน์ประจำมัสญิดดารุซซุศร์

ภาพที่ 6

โต๊ะครูอะหมัด ลูกพี่เดินทางสัมมนาวิชาการต่างประเทศ

ภาพที่ 7

โต๊ะครูอับดุลลาฎีฟ หะมีดีย์ นั่งกลางถ่ายภาพร่วมกับบรรดาศึกษย์

(ค)

เอกสารประกอบการวิจัย

ภาพที่ 1

แบบสัมภาษณ์บทบาทกลุ่มอัสตุนะฮ์ฮัมมะดีเยฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิม
ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป

1.1 ข้อมูลส่วนตัว

ชื่อนาย/นาง/นางสาว.....สกุล.....
อายุ.....ปี
อาศัยอยู่บ้านเลขที่.....
หมู่ที่.....
ตำบล/แขวง.....
อำเภอ.....
จังหวัด.....

1.2 อาชีพ

- ข้าราชการ
 กู้ขาย
 ทำการเกษตร
 อื่นๆระบุ.....

1.3 การศึกษา

ศึกษาศาสนา

- ระดับอิมติดาอ์ ระดับมุตะวัสสิต ระดับษะนาวีฮ์ ระดับปริญญาตรี
 ระดับปริญญาโท ระดับปริญญาเอก สถาบันปอเนาะ

ศึกษาสามัญ

- ระดับมัธยมต้น ระดับมัธยมปลาย ระดับอนุปริญญา ระดับปริญญา
ตรี ระดับปริญญาโท ระดับปริญญาเอก

ตอนที่ 2 บทบาทการฟื้นฟูของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์

2.1 บทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ด้านการเผยแพร่ศาสนา

2.1.1 เผยแผ่อะกีดะฮ์อะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์

มีการเรียนการสอนที่มีสติ มี ไม่มี

เนื้อหาส่วนใหญ่ เรื่อง อะกีดะฮ์ ฟิกฮ์ อื่นๆระบุ.....

แนวการสอน/การเผยแพร่ ตามอรรถาธิบาย ฟิรฎอฮ์ อื่นๆระบุ.....

มีจำนวนสัปดาห์เข้าร่วมศึกษาประมาณ.....คน

มีการปฏิบัติศาสนกิจประจำวันที่มีสติประมาณ.....คน

2.2.2 การก่อตั้งมีสติ

ชื่อมีสติ.....

ตั้งอยู่บ้านเลขที่.....

หมู่ที่.....

ตำบล/แขวง.....

อำเภอ.....

จังหวัด.....

วัน/เดือน/ปีที่ก่อตั้ง.....

ทะเบียนมีสติ เลขที่.....

ประวัติการก่อตั้งโดยสังเขป.....

.....

.....

.....

2.2 บทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการศึกษา

2.2.1 การศึกษาศูนย์จริยธรรมประจำมีสติกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์

การศึกษาระดับฟิรฎอฮ์

ชื่อโรงเรียน.....

จำนวนนักเรียนชาย.....คน หญิง.....คน

แผนการเรียนการสอน ศาสนา สามัญ ศาสนาควบคู่สามัญ

ประวัติการก่อตั้งโดยสังเขป.....

.....
.....
.....

2.2.2 การศึกษากลุ่มอิสลามอะฮ์ลุลหัมมะดียะฮ์สังกัดเขตพื้นที่การศึกษา

การศึกษาศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ (อนุบาล)

ชื่อ โรงเรียน.....

จำนวนนักเรียนชาย.....คน หญิง.....คน

แผนการเรียนการสอน ศาสนา สามัญ ศาสนาควบคู่สามัญ
ประวัติการก่อตั้ง

โดยสังเขป.....

.....
.....
.....

การศึกษาระดับประถมศึกษา

ชื่อ โรงเรียน.....

จำนวนนักเรียนชาย.....คนหญิง.....คน

แผนการเรียนการสอน ศาสนา สามัญ ศาสนาควบคู่สามัญ

ประวัติการก่อตั้ง โดยสังเขป.....

.....
.....
.....

การศึกษามัธยมตอนต้น

ชื่อ โรงเรียน.....

จำนวนนักเรียนชาย.....คน หญิง.....คน

แผนการเรียนการสอน ศาสนา สามัญ ศาสนาควบคู่สามัญ

ประวัติการก่อตั้ง โดยสังเขป.....

.....
.....
.....

การศึกษามัธยมตอนปลาย

ชื่อโรงเรียน.....

จำนวนนักเรียนชาย.....คน หญิง.....คน

แผนการเรียนการสอน ศาสนา สามัญ ศาสนาควบคู่สามัญ

ประวัติการก่อตั้งโดยสังเขป.....

.....

.....

.....

2.3 บทบาทของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ด้านสังคม

จัดโครงการต่อต้านยาเสพติด

ชื่อโครงการ.....

สถานที่.....

แหล่งงบประมาณ.....

มีผู้เข้าร่วมโครงการประมาณ.....คน

จัดโครงการค่ายอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน

ชื่อโครงการ.....

สถานที่.....

แหล่งงบประมาณ.....

มีผู้เข้าร่วมโครงการประมาณ.....คน

จัดกิจกรรมอื่นๆชื่อโครงการ.....

สถานที่.....

แหล่งงบประมาณ.....

มีผู้เข้าร่วมโครงการประมาณ.....คน

2.4 บทบาทของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ด้านเศรษฐกิจ

2.4.1 การจัดตั้งองค์กรทางการเงิน

จัดตั้งกองทุนประจำมัสญิด

ชื่อกองทุน.....

วันเดือนปีก่อตั้ง...../...../.....

มีสมาชิกจำนวน.....คน

ประวัติการก่อตั้ง โดยสังเขป

.....

.....

.....

จัดตั้งกองทุนประจำหมู่บ้าน

ชื่อกองทุน.....

วันเดือนปีก่อตั้ง...../...../.....

มีสมาชิกจำนวน.....คน

ทะเบียนเลขที่.....

ประวัติการก่อตั้ง โดยสังเขป

.....

.....

.....

จัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์

ชื่อสหกรณ์.....

วันเดือนปีก่อตั้ง...../...../.....

มีสมาชิกจำนวน.....คน

ทะเบียนเลขที่.....

ประวัติการก่อตั้ง โดยสังเขป

.....

.....

.....

ภาพที่ 2

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานเลขาธิการ วิทยาลัยอิสลามศึกษา ☎ 2260

ที่ มอ 751/ วันที่ เมษายน 2556

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแบบสัมภาษณ์

เรียน อาจารย์ ดร.ชาฟีอี อาดำ

ด้วยนายปราโมทย์ พงษ์นิ นักศึกษารหัส 5420420008 สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์ อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลเลาะ การีนา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในหัวข้อวิทยานิพนธ์ตามที่ได้กล่าวข้างต้น จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ตลอดทั้งให้ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ยูโซะ ตาละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

ภาพที่ 3

บันทึกข้อความ

ส่วนราชการ สำนักงานเลขานุการ วิทยาลัยอิสลามศึกษา ☎ 2260

ที่ มอ 751/

วันที่ เมษายน 2556

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแบบสัมภาษณ์

เรียน อาจารย์ ดร.อับดุลรอญิง ลือเต

ด้วยนายปราโมทย์ พันธ์ นักศึกษารหัส 5420420008 สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์ อัลมุห์หมะดิยะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลเลาะ การีนา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในหัวข้อวิทยานิพนธ์ตามที่ได้กล่าวข้างต้น จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ตลอดทั้งให้ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ยูโซะ ตาละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

ภาพที่ 4

ที่ ศธ. 0521.2.08/

วิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล

อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

เมษายน 2556

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์เป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแบบสัมภาษณ์

เรียน อาจารย์ ดร.อิบรอเฮ็ม เต๊ะแห

ด้วยนายปราโมทย์ พักษณี นักศึกษารหัส 5420420008 สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์ อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลเลาะ การีนา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษาพิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในหัวข้อวิทยานิพนธ์ตามที่ได้กล่าวข้างต้น จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ตลอดทั้งให้ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ยูโซะ ตาละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

วิทยาลัยอิสลามศึกษา

โทรศัพท์ 0-7333-1305, 0869639670

โทรสาร 0-7334-8726

ภาพที่ 5

ที่ ศธ. 0521.2.08/

วิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์

ถนนเจริญประดิษฐ์ ตำบลรูสะมิแล

อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี 94000

เมษายน 2556

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน .....

ด้วยนายปราโมทย์ พันธ์ นักศึกษารหัส 5420420008 สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษามหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี ได้ดำเนินการเขียนวิทยานิพนธ์เรื่อง “บทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์ อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช” โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อับดุลละ กาเรนา เป็นอาจารย์ที่ปรึกษา

ในการนี้ วิทยาลัยอิสลามศึกษา จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์จากท่านได้กรุณาเป็นผู้ให้ข้อมูลตลอดทั้งให้ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เพื่อความสมบูรณ์ของวิทยานิพนธ์ต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ดร.ยูโซะ ตาละ)

ผู้อำนวยการวิทยาลัยอิสลามศึกษา

สำนักงานเลขานุการ

วิทยาลัยอิสลามศึกษา

โทรศัพท์ 0-7333-1305, 0869639670

โทรสาร 0-7334-8726

บทบาทของกลุ่มอัสตุนนะฮ์อัลมุหัมมาดียะสู่ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัด

นครศรีธรรมราช

ปราโมทย์ พันธ์¹ อับดุลเลาะ การ์รีนา²

¹ นักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิชาอิสลามศึกษา

E-mail: pprampert-moor@bunga.pn.psu.ac.th

² ปร.ด. (อัลกุรอานและอัลหะดีษ), รองศาสตราจารย์

E-mail: kabdulla@bunga.pn.psu.ac.th

ภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาความหมายการฟื้นฟูในคำสอนอิสลาม 2) เพื่อศึกษาสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช 3) เพื่อศึกษาบทบาทกลุ่มอัสตุนนะฮ์อัลมุหัมมาดียะสู่ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเก็บข้อมูลใช้แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้หลักวิทยาการอัลกุรอาน เช่น อัลมัฟฮุม อัลมันฎูก อัลอาม และอัลคอส หลักวิทยาการอัลหะดีษ เช่น อัศเศาะฮีห์ อัลญะอะอีฟ และอัลหะสัน และหลักการภาษาอาหรับทั่วไป ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณใช้คำร้อยละ

ผลการวิจัยพบว่า

1. การฟื้นฟู หมายถึง การทำสิ่งหนึ่งให้ใหม่ ดังนั้นการตั้งญ์ดีดศาสนา หมายถึง “การรื้อฟื้น การฟื้นฟู ในสิ่งที่ถูกลบเลือนหายไป ทั้งในแง่ของแนวทางและองค์ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักศาสนาแล้วเผยแพร่แก่ประชาชนทุกคนเพื่อนำสู่การปฏิบัติอีกครั้งหนึ่ง” สอดคล้องกับอัลกุรอานที่อัลลอฮ์ได้ให้ความสำคัญในการฟื้นฟูอิสลามจึงได้กล่าวไว้หลายอายะฮ์ด้วยกัน บางอายะฮ์ว่าด้วยความสำคัญในการฟื้นฟูอิสลาม เรียกร้องและส่งเสริมให้มนุษย์ทำความดีและยับยั้งความชั่ว บางก็กล่าวส่งเสริมให้มีความเข้าใจศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคน ในหะดีษที่ท่านนบีได้กล่าวไว้ในความหมายการฟื้นฟูอิสลามซึ่งมีปรากฏสำนวนที่แสดงถึงนักฟื้นฟู และกลุ่มฟื้นฟูอิสลามหลายบทด้วยกัน และทัศนะของบรรดาปราชญ์อิสลามปรากฏว่าพวกเขามีความเห็นพ้องกันในเรื่องการฟื้นฟูอิสลาม เป็นการทำงานที่จำเป็นสำหรับประชาชาติในการฟื้นฟูศาสนาให้

กลับไปสู่หลักการศาสนาอันบริสุทธิ์ และพวกเขาไม่ได้เจาะจงไปสู่กลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเป็นการเฉพาะในการฟื้นฟูอิสลาม

2. มุสลิม จังหวัดนครศรีธรรมราชมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานมีการจัดตั้งชุมชนขึ้นหลายชุมชน มีการใช้ภาษามลายูเป็นภาษาถิ่นในหมู่บ้าน และมีหลักความเชื่อปลีกย่อยทางศาสนาที่แตกต่างกันไปบางกลุ่มมีความเชื่อตามแนวอนุรักษนิยม และอีกบางกลุ่มมีความเชื่อขัดแย้งกันกับแนวอนุรักษนิยม มุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่มีบรรพบุรุษมาจากเมืองกลันตัน ปัตตานีและไทรบุรี มักจะอาศัยอยู่เป็นชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตอำเภอเมือง นอกจากนั้นกระจายอยู่ในเขตอำเภอท่าศาลา อำเภอหัวไทร อำเภอสิชล อำเภอปากพนัง อำเภอ ร่อนพิบูลย์ และอำเภออื่นๆ อีกของจังหวัดนครศรีธรรมราช ระบบการศึกษาศาสนามาจากสถาบัน “ปอเนาะ” คือการเรียนการสอนแบบเก่าแก่ไม่มีระดับชั้น โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ได้รับการปรับปรุงมาจากการศึกษาระบบ “ปอเนาะ” ในอดีต มีสภาพเป็นโรงเรียนเอกชนประเภทหนึ่งใน 7 ประเภทของโรงเรียนการศึกษาพิเศษแห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนปี พ.ศ.2525 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนระดับชั้นต่าง ๆ ทางด้านวิชาสามัญ วิชาศาสนา และวิชาชีพ

3. กลุ่มอิสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์เป็นกลุ่มที่ถูกจัดตั้งขึ้นในประเทศอินโดนีเซีย ราวปี 1912 ต่อมาได้มีเหตุการณ์นักศึกษาถูกขังต่อต้านกลุ่มล่าอาณานิคม บางส่วนก็จำเป็นต้องอพยพเพื่อหลีกเลี่ยงทางการเมืองจึงได้เข้ามายังประเทศไทย ส่วนหนึ่งปักหลักตั้งฐานที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น โต๊ะครูอับดุลลอฮ์ อามีนีย์ โต๊ะครูอะฮ์มัด ลุฎฟีย์ และโต๊ะครูอับดุลลาตีฟ หะมีดีย์ ซึ่งทั้ง 3 ได้ มีบทบาทในการเผยแผ่หลักอะกิดะฮ์อะลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ให้กับบรรดาลูกศิษย์ ต่อมากระจัดกระจายไปตั้งชุมชนขึ้นสถานที่ต่าง ๆ ในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราช มีการก่อตั้งมัสญิดขึ้น 14 มัสญิดในเครือกลุ่มอิสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ มีบทบาทในการจัดการเรียนการสอนในมัสญิด บทบาทด้านการศึกษาในการจัดตั้งโรงเรียนเอกชนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมปลาย บทบาทด้านสังคมในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน โดยเฉพาะโครงการและกิจกรรมต่าง ๆ และบทบาทด้านเศรษฐกิจในการจัดตั้งองค์กรทางการเงิน ทั้งระดับมัสญิด ระดับหมู่บ้าน และระดับจังหวัด

Manuscript

The Roles of al-Sunnah al-Muhammadiyah Group for Reform Islamic Society in Nakhonsri Thammarat Province

Pramoot Pachnee ¹ Abdullah Karina²

¹Master Degree Candidate, Islamic Studies

E-mail: ppramort-moor@bunga.pn.psu.ac.th

²Ph.D. (al-Qur'an and al-Hadith), Associate Professor

E-mail: kabdulla@bunga.pn.psu.ac.th

Department of Islamic Studies, College of Islamic Studies

Prince of Songkla University, Pattani Campus

ABSTRACT

The objectives of this reseachwere : to learn the meaning of reforming the islamic dogma, to learn the Islamic society in Nakhonsri Thammarat province and to learn the rules of al-Sunnah al-Muhammadiyah group in reforming Islamic society in Nakhonsri Thammarat province. The instruments used in collecting data were observing and interviewing. al-Quran science principles, for example; al-Mufhoom, al-Muntook, al-Arm and al-Khos, al-Hadith science principles, for example; al-Sohih, al-Doif and al-Hasun and the general Arabic grammars were used in analyzing the qualitative data and the statistic used in analyzing the quantitative data was percent.

The results of this reseach revealed that :

1. The regeneration (Tajdid) was the innovation. So,Tajdid meant the regeneration in what was faded away in both of approach and true religious knowledge, then was published to the populations to react according to al-Quran. The al-Quran of Allah gave the essential in islamic regeneration in many Ayats. Some Ayats talked about requesting and promoting people to do good deeds and

inhibit the sins. In addition, to support people to understand that Islamic principles were necessary for Muslim life. The al-Hadis of Prophet Muhammad talked about Islamic regeneration of the reformer and the regeneration group in many lessons. The Islamic savants concluded that the Islamic regeneration was significant works for the population. It's not specific to any groups in Islamic regeneration.

2. Muslims in Nakhonsri Thammarat had too long history. They built many society by using Malayu as a dialect language in the village. There were many branches of doctrine in religion. Some groups were a conservative member and some conflicted with it. Most of Muslims in Nakhonsri Thammarat province had the ancestors from Kelantan, Pattani and Tribury, mainly lived in Muang district, then spread to Thasala district, Huesai district, Sishon district, Pakpanang district, Ronpiboon district and others of Nakhonsri Thammarat province. The Islamic education system came from "Ponok." where was the schools with the old course, no level. The Islamic private schools were developed from Ponok and These schools were one in seven kinds of extra education of statute private school in 1982. They belonged to Ministry of education, also opened Islamic courses in many levels and subjects, such as common subject, religious subject and professional subject.

3. al-Sunnah al-Muhammadiyah group was established in Indonesia around 1912, after the incidence that the students resisted the colonization. Some of them escaped from politics crisis to Thailand and a few of them stayed at Nakhonsri Thammarat province, such as teacher Abdullah Aminee, teacher Ahmad Lutfee and teacher Abdullatif Hamidee. All of them had the roles in publishing Aqidah Ali al-Sunnah wa al-jamaah principle to their students. Then their students spread that principle to many areas and built many societies. There were 14 mosques in Nakhonsri Thammarat from al-Sunnah al-Muhammadiyah group. Lots of their roles were: role in managing education in the mosques, role in establishing private school according to Ministry of education from kindergarten to high school level, role in interaction with social, especially in both projects and activities and role in economy by establishing financial co-operatives from the mosque, the village to the province.

บทนำ

เป็นที่รู้กันในตอนต้นของศตวรรษที่ 12 ปีอิเราะฮฺ (ค.ศ. 18) นั้นศาสนาและศีลธรรมในโลกอิสลามเสื่อมทรามลงมากที่สุดเป็นประวัติการณ์ ไม่เพียงแต่เฉพาะมุสลิมเท่านั้นแม้แต่คนที่ไม่ใช่มุสลิมเองก็ยังมีรู้สึกประหลาดใจที่เห็นว่ามุสลิมในยุคนี้มีความแตกต่างจากมุสลิมในยุคก่อนๆ อย่างมากมายทีเดียว กล่าวคือมุสลิมสมัยนี้ได้พากันละทิ้งหลักการอิสลามและหลักความเชื่อในเอกภาพแล้วหันไปหลงไหลคลั่งไคล้อยู่กับเรื่องกาอาอิมและไสยศาสตร์ต่างๆ กันอย่างเอาจริงเอาจัง บางพวกถึงกับเดินทางไปเคารพสักการะ หรือขอความช่วยเหลือจากศพของบุคคลที่ตัวเองเห็นว่าเป็น “ผู้ศักดิ์สิทธิ์” ก็มี แต่ในทางตรงกันข้ามมัสญิดกลับถูกทอดทิ้งให้รกร้างว่างเปล่าและผูกพันไปโดยไม่มีใครแยแสและไม่มีการขุดค้นหรือบูรณะเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตเลยอาจกล่าวได้ว่าหากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ กลับมายังโลกอีกครั้งหนึ่งและมาเห็นสภาพมุสลิมในตอนนั้นแล้วท่านจะสาปแช่งและประณามประชาชาติของท่านเองว่าเป็นพวกปฏิเสธ⁽¹⁾

ความพยายามฟื้นฟูอิสลามในส่วนต่างๆ ของโลกในรูปแบบต่างๆ ที่กำลังดำเนินอยู่ขณะนี้มิใช่เป็นของใหม่ หากแต่มันได้ดำเนินมาอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลาประวัติศาสตร์ที่ผ่านมา ภายใต้การนำของศาสนทูตต่างๆ ที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงส่งมาพร้อมกับอิสลาม เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ เมื่อการส่งศาสดามายังมนุษย์ชาติได้มาถึงที่สุดลงจากการจากไปของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ การกิจของการฟื้นฟูอิสลาม จึงตกอยู่กับผู้ที่มีจิตศรัทธาในอัลลอฮฺ ﷻ ที่จะต้องสืบทอดภารกิจอันสูงส่งและมีเกียรตินั้นต่อไป⁽²⁾

ความมั่นคงของประชาชาติมุสลิมจะสามารถดำรงอยู่ได้ถ้ามีการสืบทอดมรดกของอิสลามอย่างมีระเบียบแบบแผน ซึ่งมรดกดังกล่าวจะสามารถดำรงอยู่เป็นเวลาอีกหลายร้อยปี ขณะที่ตัวบุคคลจะต้องสูญไปตามธรรมชาติ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสามารถและคุณสมบัติที่ดีในการสืบทอดมรดกทางวัฒนธรรมจากคนในชั่วอายุหนึ่งๆ ถ้าเราไม่สามารถรักษาลักษณะเด่นทางอารยธรรมของพวกเราเอาไว้ได้ และชนรุ่นหลังหันไปชื่นชมยินดีกับวัฒนธรรมของต่างชาติ เช่น ของอเมริกาและชาติต่างๆ แล้วประชาชาติอิสลามก็ล่มสลายไปแน่ จะเหลือทิ้งไว้ก็แต่เพียงประชาชาติที่แปดเปื้อนด้วยลัทธิอเมริกันหรือลัทธิของชาวตะวันตกเท่านั้น ซึ่งแน่นอนเหลือเกินลูกหลานของ

⁽¹⁾ มัรฮัม ญะมีละฮฺ, 2545 : 9

⁽²⁾ บรรจง บินกาซัน, อ้างใน มัรฮัม ญะมีละฮฺ, 2545 : บทนำ

เราจะเติบโตขึ้นตามแบบอย่างอเมริกัน และสัญญาณมรณะของลักษณะพิเศษแห่งชาติของเราออกหรือ?⁽³⁾

ดังนั้น ทางรอดของประชาชาติอิสลามที่จะฝ่าฝืนวิกฤตนี้ไปได้ประกอบด้วยสองพลังด้วยกัน พลังที่หนึ่งจะต้องนำชีวิตชีวาของอิสลามอันบริสุทธิ์มาเยียวเยาะแก่ประชาชาตินี้ ซึ่งไม่ใช่อื่นใดนอกจากอัลกุรอาน และอัสสุนนะฮ์ของท่านนะบี ﷺ พลังที่สองคือพลังแห่งมวลชนที่เรียกชื่อประชาชาตินี้ไปสู่อัลลอฮ์ ﷻ ผู้ซึ่งให้มีหลักประกันในความมั่นคงของอิสลามด้วยสาเหตุพวกเขา⁽¹⁾ อิบนิ หัจญ์ร⁽²⁾ กล่าวอธิบายความหมายหะดีษข้างต้นว่า “ไม่จำเป็นว่าผู้ฟื้นฟูอิสลามจะต้องเป็นกลุ่มหนึ่งในความหมายว่าเป็นผู้คนจำนวนหนึ่งที่รวมคนนั้นคนนี้อยู่ด้วย แต่อาจจะเป็นคนกลุ่มหนึ่งในความหมายของสำนักคิดหนึ่งหรือขบวนการเคลื่อนไหวทางความคิดและขบวนการหนึ่งที่ตั้งดำเนินงานเพื่อฟื้นฟูอิสลาม”

ดังนั้น จำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้าใจให้แก่ประชาชนมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพื่อเป็นการหล่อหลอมความเข้าใจให้ไปในทิศทางเดียวกัน รวมมือกันสร้างศูนย์กลางเพื่อเรียกร้องเชิญชวนสู่การฟื้นฟูอิสลามให้กับสังคม และปลูกจิตสำนึกให้แก่พี่น้องมุสลิม การเผยแพร่แนวความคิดอิสลามที่ถูกต้องในหมู่เยาวชนมุสลิม และปฏิบัติตามหลักศรัทธาที่ถูกต้อง การปลูกฝังอักลาฟ (จริยธรรม) ให้แก่เยาวชนมุสลิม การปลูกฝังคุณค่าแห่งความภาคภูมิใจ ความรัก ความห่วงใยอิสลามลงในหัวใจ และพัฒนาวิถีชีวิตเรื่องการศึกษา เศรษฐกิจ เป็นต้น เพื่อบรรลุสู่เป้าหมายแห่งการฟื้นฟูอิสลาม เช่น การเยี่ยมเยียน เข้าค่ายอบรม การบรรยาย จัดตั้งมัสญิด จัดตั้งองค์กรทางการศึกษา องค์กรทางการเงิน และจัดองค์กรในรูปแบบอื่นๆ

ประการทั้งปวงเป็นกิจกรรมที่มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะนำไปสู่ความใกล้ชิดกับอัลลอฮ์ ﷻ และการผลิตบรรดาผู้นำมุสลิมที่สมบูรณ์แบบให้ได้รับการฝึกฝนมาเป็นอย่างดีมีความรู้ความสามารถ ในเรื่องศาสนา และทางโลกมีจิตสำนึกพร้อมจะเสียสละในการปฏิบัติภารกิจฟื้นฟูวิถีชีวิตแบบอิสลามนี้อย่างเต็มที่ ตลอดจนการสนับสนุนพวกเขาในทุกวิถีทางนั้นเป็นหน้าที่ประการหนึ่ง ซึ่งหากหน้าที่ประการนี้ถูกละเลยผลร้ายจะอุบัติแก่สังคมมุสลิมอย่างแน่นอนการอำนวยความสะดวกในการจราจร โลงสังคมมุสลิมและมนุษยชาติ จึงเป็นการเสียสละอันยิ่งใหญ่ในมุมมองจริยธรรมอิสลาม

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นความสำคัญที่จะศึกษาบทบาทการฟื้นฟูสังคมมุสลิมของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะปัจจุบันมีประชากรมุสลิมอยู่

⁽³⁾ อัลเมาคูดีย์, 2545 : 4.

⁽¹⁾ Abū al- Hasan al-Nadwiy, 2000 : 14-15.

⁽²⁾ Ibn Hajar, n.d. : 13/366.

จำนวนมากในจังหวัดนครศรีธรรมราช ที่ไม่คุ้นเคยกับวิธีการฟื้นฟูอิสลามของกลุ่มนี้ และการทำงานของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ เพื่อจะได้ปรับความเข้าใจ ได้รับรู้ถึงบทบาทของกลุ่มนี้ในการฟื้นฟูอิสลาม

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาความหมายการฟื้นฟูในคำสอนอิสลาม
2. เพื่อศึกษาสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาบทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ความสำคัญ และประโยชน์ของการวิจัย

1. สามารถเข้าใจความหมายการฟื้นฟูในคำสอนอิสลาม
2. สามารถเข้าใจสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช
3. สามารถเข้าใจบทบาทการฟื้นฟูสังคมมุสลิมของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช
4. สามารถเพิ่มประสบการณ์ในการวิจัยของผู้วิจัย
5. เป็นข้อมูลความรู้ใหม่สำหรับผู้สนใจที่จะศึกษาค้นคว้าในโอกาสต่อไป

นิยามศัพท์เฉพาะ

บทบาท หมายถึง การกระทำที่ถูกกำหนดตามฐานะและสถานภาพของแต่ละบุคคล ที่จะต้องกระทำในที่นี้หมายถึงบทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

การฟื้นฟู หมายถึง การรื้อฟื้นในสิ่งที่ถูกลบเลือนจางหายไปจากศาสนา ทั้งในแง่ของแนวความเชื่อ (อะกีดะฮ์) การศึกษา สังคม และเศรษฐกิจ อันถูกต้องตามหลักศาสนาอิสลามแล้วนำมาเผยแพร่แก่ประชาชนอีกครั้งหนึ่ง

มุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช หมายถึง ประชากรมุสลิมที่มีภูมิลำเนาในจังหวัดนครศรีธรรมราช

กลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ หมายถึง กลุ่มปฏิบัติงานที่ถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อฟื้นฟูสภาพอันตกต่ำของอุมมะฮ์ (ประชาชาติมุสลิม) ในหลักการอิสลามให้หวนคืนสู่หลักการที่ถูกต้องตามแบบฉบับอัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์ ซึ่งเป็นระบอบแห่งการดำเนินชีวิตอิสลามอีกครั้งหนึ่ง

อัสสะลัฟ หมายถึง บรรพชนในยุคต้นๆ ของอิสลาม อันได้แก่บรรดาสะหาบะฮ์ ตาบิอิน ตาบิอิตตาบิอิน เป็นต้น

อะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ หมายถึง กลุ่มที่ยึดหลักฐานอัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์ อันเป็นกลุ่มที่ได้รับการรอดพ้นจากการหลงผิดและได้รับการช่วยเหลือจากอัลลอฮ์ ﷻ

อิหม่าม หมายถึง คำเรียกผู้นำในศาสนาอิสลาม ผู้นำในการทำละหมาด และตำแหน่งสำคัญของคณะกรรมการบริหารมัสญิด

เคาะฎิบ หมายถึง ผู้อ่านคุฏบะฮ์ในวิศุกร์ เป็นตำแหน่งที่ตั้งขึ้นในประเทศไทย เพราะที่อื่นนั้นผู้อ่านคุฏบะฮ์นั้นเป็นอิหม่ามประจำมัสญิด

บิลาล หมายถึง ผู้ประกาศเชิญชวนมุสลิมเข้าสู่การละหมาดที่มัสญิดเมื่อถึงเวลา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าบทบาทของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิม ในจังหวัดนครศรีธรรมราชครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษาค้นคว้าตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. รูปแบบการวิจัย การวิจัยเพื่อการศึกษาบทบาทของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)
2. ประชากร ประชากรในการศึกษาวิจัยมีทั้งหมด 5615 คน จาก 14 มัสญิด ในจังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ มัสญิดคุสลา มัสญิดญาเมียะ มัสญิดอัดดารุสลา มัสญิดคาริสลา มัสญิดมูวาฮิดีน มัสญิดนูรุลเอียซาน มัสญิดคารุลเอียะซาน มัสญิดคารุลลาฮ์ มัสญิดอัลมูวะหะฮ์ดีน มัสญิดนูรุดดีน มัสญิดซุกรุลฮุดา มัสญิดคารุซซุคร์ มัสญิดอัล-มุหัมมะดียะฮ์ และมัสญิดอันศอริสสุนนะฮ์
3. กลุ่มตัวอย่าง มีจำนวน 168 คน จาก 14 มัสญิด ประกอบด้วยอิหม่าม 14 คน เคาะฎิบ 14 คน บิลาล 14 คน และคณะกรรมการประจำมัสญิด ๆ ละมัสญิด 9 คน รวม 126 คน
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่แบบสังเกต และแบบสัมภาษณ์
  - 4.1 การสังเกต คือ สังเกตสภาพการประกอบศาสนกิจประจำวัน การเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในมัสญิดรวมถึงสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการ
  - 4.2 แบบสัมภาษณ์ คือ การสัมภาษณ์แบบเจาะลึกจากคำถามที่มีโครงสร้างที่ได้รับการตรวจสอบความสมบูรณ์ของเครื่องมือ หรือหาความตรง (Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านสังคมวิทยา มนุษย์วิทยา และศาสนาอิสลามตรวจสอบเนื้อหา ภาษา ข้อความ และโครงสร้างของคำถาม หลังจากนั้นได้นำแบบสัมภาษณ์ที่ได้แก้ไขตามข้อเสนอแนะของ

ผู้ทรงคุณวุฒิ ไปทดลองใช้ (Tryout) กับกลุ่มตัวอย่าง แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ต่อจากนั้นจึงนำเอาแบบสัมภาษณ์ฉบับสมบูรณ์ไปเก็บรวบรวมข้อมูลกับกลุ่มตัวอย่างจริงที่ถูกกำหนดมาแล้วดังที่ได้กล่าวข้างต้น

5 การเก็บข้อมูลรวบรวมข้อมูล มีดังนี้

5.1 เก็บข้อมูลความรู้จากเอกสาร โดยการเก็บข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ที่ให้ความรู้เกี่ยวกับการฟื้นฟูอิสลาม

5.2 เก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม มีขั้นตอนดังนี้

ก. ผู้วิจัยขอหนังสือจากวิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

ข. สัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างเรื่องบทบาทของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุห์หมะดียะสู่ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 ส่วนด้วยกัน ดังนี้

1) สัมภาษณ์ผู้นำศาสนาอิสลามอีหม่าม 14 คน เคาะฎิบ 14 คน บิลาล 14 คน เรื่องประวัติความเป็นมา หรือประวัติบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุห์หมะดียะในจังหวัดนครศรีธรรมราช

2) สัมภาษณ์คณะกรรมการประจำมัสญิด จำนวน 126 คน เรื่องบทบาททั่วไปของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุห์หมะดียะสู่ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ค การสังเกต (Observation) สภาพการประกอบศาสนกิจประจำวัน การเรียนการสอน และการจัดกิจกรรมต่างๆ ภายในมัสญิดรวมถึงสภาพทั่วไปในการบริหารจัดการ

6 การจัดกระทำของข้อมูล

6.1 นำข้อมูลที่รวบรวมได้จากแหล่งเอกสารต่างๆ มาศึกษาและสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตที่กำหนดไว้

6.2 นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ที่จดบันทึกและแถบบันทึกเสียงไว้มาถอดข้อความด้วยวิธีสรุปสาระสำคัญตามขอบเขตด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้

6.3 นำข้อมูลตามข้อ 6.1 และข้อ 6.2 มาตรวจสอบความสมบูรณ์ และเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในส่วนที่ยังไม่สมบูรณ์

6.4 นำข้อมูลตามข้อ 6.1 ข้อ 6.2 และข้อ 6.3 มาศึกษาวิเคราะห์ตามขอบเขตด้านเนื้อหา

7. การวิเคราะห์ข้อมูล ข้อมูลเชิงคุณภาพใช้หลักการอัลกุรอาน หลักการอัลหะดีษ และหลักการทั่วไป เช่น ไวยากรณ์ภาษาอาหรับ ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเบื้องต้น

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษา “บทบาทกลุ่มอิสลามนะฮ์อ์ลุมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช” สรุปได้ดังนี้

1. ความหมายการฟื้นฟูในคำสอนอิสลาม

ความหมายการฟื้นฟูอิสลามผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าพบว่า “การฟื้นฟู” ภาษาอาหรับมาจากรากศัพท์คำว่า **بَدَدَ** ، **بَدَأَ** ซึ่งมีความหมายว่า “ใหม่” ตรงกันข้ามกับคำว่า “เก่า” ดังนั้นด้านภาษาให้ความหมายว่าทำให้สิ่งหนึ่งที่หายไปฟื้นขึ้นมาใหม่อีกครั้งหลังจากได้รับความเสียหายไปเสมือนกับสิ่งเดิมที่ยังไม่ได้รับความเสียหาย แต่ไม่ได้ให้ความหมายว่าประดิษฐ์ขึ้นมา ดังนั้น การฟื้นฟู หรือตัจญ์ดีดศานา หมายถึง การรื้อฟื้น การฟื้นฟู ในสิ่งที่ถูกลบเลือนหายไป ทั้งในแง่ของแนวทางและองค์ความรู้ที่ถูกต้องตามหลักศาสนาแล้วเผยแพร่แก่ประชาชนทุกคนเพื่อนำสู่การปฏิบัติอีกครั้งหนึ่ง”

อัลลอฮ์ได้ให้ความสำคัญในการฟื้นฟูอิสลามจึงได้กล่าวไว้ในอัลกุรอานหลายอายะฮ์ด้วยกัน บางอายะฮ์ว่าด้วยความสำคัญในการฟื้นฟูอิสลาม อัลลอฮ์ ﷻ ทรงให้คำมั่นสัญญาแก่บรรดากลุ่มชนที่มีความกระตือรือร้นในงานฟื้นฟู เพื่อสร้างประชาชาติอิสลามในแต่ละยุคแต่ละสมัย บางก็กล่าวส่งเสริมให้มีความเข้าใจศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคน เพื่อที่จะทำการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ผู้อื่นในแต่ละกลุ่มชน บนหนทางของการขัดเกลาชีวิตของพวกเขา และบางครั้งได้กล่าวส่งเสริมให้มีการเรียกร้องมนุษย์หรือการเชิญชวนซึ่งกันและกันไปสู่หนทางของพระองค์ แน่อนพวกเขาจะอยู่บนหนทางที่เที่ยงตรง

รูปแบบของการฟื้นฟูอีกประการหนึ่ง คือกลุ่มต่างๆ ซึ่งปรากฏในอัลหะดีษที่สอดคล้องกัน บางหะดีษจะใช้สำนวนภาษาอาหรับ ว่า “**طائفة**” หมายถึง “กลุ่มหนึ่ง” หรือคำว่า “**أمة**” หมายถึง “กลุ่มชนหนึ่ง” “**سنة**” หมายถึง “ผู้คนกลุ่มหนึ่ง” “**قوم**” หมายถึง “ชนกลุ่มหนึ่ง” นอกจากอัลหะดีษที่กล่าวถึงกลุ่มต่างๆ ในการฟื้นฟูอิสลามแล้ว เนื้อหาของอัลหะดีษที่ระบุถึงที่มาของกลุ่มด้วยสำนวนที่สอดคล้องกันหมดคือ “**من أمي**” จากประชาชาติของฉัน หมายถึงประชาชาติอิสลาม

จากการศึกษาค้นคว้าทัศนะของบรรดาปราชญ์อิสลามมีความเห็นพ้องกันในเรื่องการฟื้นฟูอิสลาม เป็นการทำงานที่จำเป็นสำหรับประชาชาติในการฟื้นฟูศาสนาให้กลับไปสู่หลักการศาสนาอันบริสุทธิ์ ไม่ได้เจาะจงกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเป็นการเฉพาะในการฟื้นฟูอิสลาม อาจจะกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่หรือบุคคลคนเดียวที่พวกเขามีความพร้อมในด้านคุณสมบัติการฟื้นฟู

อิสลาม จะเกิดมายุคใดหรือประเทศไหนก็ตาม ซึ่งคำอธิบายนี้ทำให้เข้าใจได้ถึงกลุ่มพื้นฟูนั้นเกิดขึ้นมาจากกลุ่มที่หลากหลายได้ เพียงแต่ทุกกลุ่มจะต้องมีเป้าหมายรวมกันของการฟื้นฟูอิสลาม

2. มุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า มุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราชมีประวัติความเป็นมาที่ยาวนาน มีการจัดตั้งชุมชนขึ้นหลายชุมชน มีการใช้ภาษามลายูเป็นภาษาถิ่นในหมู่บ้าน และมีหลักความเชื่อทางศาสนาที่แตกต่างกันไป จึงจำแนกดังต่อไปนี้

2.1 ลักษณะทั่วไปในการเข้ามาของมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช

ลักษณะทั่วไปในการเข้ามาของมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราชผู้วิจัยได้พบว่า จังหวัดนครศรีธรรมราชตั้งอยู่ทางตอนกลางของภาคใต้ มีเนื้อที่ประมาณ 9,942,502 ตร.กม. หรือประมาณ 6,214,064 ไร่ มีเนื้อที่มากเป็นอันดับของภาคใต้รองจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี และมีประชากรมากที่สุดในสิบสี่จังหวัดภาคใต้ ซึ่งมีจำนวนประมาณ 1, 526,586 คน (จากข้อมูลเมื่อวันที่ 31 ธันวาคม 2544)

ผู้ที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดนครศรีธรรมราชส่วนใหญ่มีสืบทอดมาจากเมืองกลันตัน ปัตตานีและไทรบุรี มักจะอาศัยอยู่เป็นชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตอำเภอเมือง นอกนั้นกระจายอยู่ในเขตอำเภอท่าศาลา อำเภอหัวไทร อำเภอลิขิน อำเภอปากพนัง อำเภอร่อนพิบูลย์ และอำเภออื่นๆ อีกของจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งปัจจุบันมีจำนวนทั้งสิ้น 149,887 คน คิดเป็นร้อยละ 9.72 ของประชากรทั้งหมดในจังหวัด และมีมัสยิดทั้งจังหวัดรวมกัน 106 แห่ง

2.2 ถิ่นฐานและชุมชนมุสลิมที่เข้ามาในจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการประมวลเนื้อหาการเข้ามาของมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า มุสลิมส่วนใหญ่ที่ตั้งถิ่นฐานในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีเชื้อสายมาลาเยอพยพมาจากหัวเมืองมาลาเยแถบเมืองกลันตัน ปัตตานีและเคดาห์ หรือไทรบุรี ถูกต้อนมาจากหัวเมืองมาลาเย ปัตตานีไปตั้งถิ่นฐาน ในพื้นที่ต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และจังหวัดต่างๆ ในภาคกลาง ส่วนภาคใต้ก็มีจังหวัดสุราษฎร์ธานี และนครศรีธรรมราช ด้วยผลมาจากการสงครามระหว่างสยามกับหัวเมืองมาลาเย ในปี พ.ศ.2329 ปี 2334 ในอดีตเกือบ 200 ปี เมื่อเมืองเคดาห์ และเมืองไทรบุรี ถูกยึดครองโดยกองทัพไทยปี 2364 และ 2382 หลังจากนั้น เมืองเคดาห์ถูกแบ่งเป็น 4 หัวเมือง คือ เมืองเคดาห์ หรือไทรบุรี กูบังบาซู เปอร์ลิส สตูล และนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นหัวเมืองเอกของภาคใต้ ในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นเลยมีมุสลิมจากเมืองสตูล เปอร์ลิส และเคดาห์มาตั้งถิ่นฐาน และจากการบอกเล่าของอาวุโสก่อนๆ ที่ได้รับการบอกเล่าสืบทอดกันมาว่ามุสลิมแรกๆ ได้ตั้งถิ่นฐานแถบ บ้านหน้าเมือง ตลาดแขก ตำบลคลัง (ปัจจุบันอยู่ในเขตเทศบาลเมือง) ตำบลนาเคียน ตำบลปากพูน ตำบลท่าเรือ ตำบลปากพูน (ในเขตอำเภอเมือง) และบ้านโคกยาร่วง ตำบล

โมคลาน บ้านกลาง ตำบลโพธิ์ทอง (ในเขตอำเภอท่าศาลา) เป็นข้อสังเกตว่าส่วนใหญ่มุสลิมได้ตั้งถิ่นฐานในตะวันออกริมชายฝั่งทะเลอ่าวไทย และในเขตอำเภอเมือง แต่ต่อมาได้ทำการขยายถิ่นฐานไปยังพื้นที่ด้านในของจังหวัด เขตอำเภอร่อนพิบูล ชะอวด บางขัน และทุ่งใหญ่ มีจำนวนชุมชนทั้งหมด ถึง 118 ชุมชน”

2.3 การใช้ภาษามลายูของมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาค้นคว้าการใช้ภาษามลายูของมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า ในหน้าประวัติศาสตร์มุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชได้ใช้ภาษามลายูมาแต่อดีต จังหวัดนครศรีธรรมราชยังปรากฏร่องรอยภาษามลายู ถึงแม้ว่าจะมีภาษาไทยผสมอยู่บ้าง อย่างไรก็ตามยังมีมุสลิมที่พูดภาษามลายูในชีวิตประจำวันในปัจจุบันหลายชุมชน รวมทั้งประเพณีวัฒนธรรมอิสลามที่เป็นเอกลักษณ์ ชุมชนมุสลิมนครศรีธรรมราชด้านภาษาพูดก็มีหลากหลาย คือ มีชุมชนพูดภาษาไทยภาคกลาง ที่บ้านปากพญา ตำบลปากนคร บ้านแสงวิมาน ตำบลบางจาก ซึ่งเป็นการอพยพมาจากกรุงเทพฯ และพื้นที่ใกล้เคียง ประมาณ 100 กว่าปีมาแล้ว ชุมชนมุสลิมที่พูดภาษามลายูในปัจจุบัน ได้แก่ ชุมชนบ้านคลองดิน บ้านหัวทะเล บ้านทุ่งโหนด บ้านทุ่งจีน ในเขตพื้นที่ตำบลนาเคียน บ้านไส้เจริญ ตำบลโพธิ์เสด็จ บ้านกลาง ตำบลกำแพงเขา บ้านป่าหลาโอน ตำบลท่าม่วง บ้านตากแดด บ้านฉางสำโรง ตำบลท่าซัก บ้านกลาง บ้านสี่แยกวัดโหนด บ้านดินคอน บ้านตำบลโพธิ์ทอง บ้านท่ากินดิน ตำบลท่าศาลา มีบางส่วนได้อพยพไปตั้งถิ่นฐานในอำเภอทุ่งใหญ่บ้านไร่มุสลิม และอีกบางส่วนย้ายไปอยู่ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานีบ้านวังไทร และบ้านคำสน เป็นต้น

เมื่อพิจารณาถึงสำเนียงในการพูดภาษามลายูแล้ว สำเนียงการพูดมีความแตกต่างกันไม่มากนักโดยเฉพาะ บ้านคลองดิน ตำบลนาเคียน กับบ้านฉางสำโรงตำบลท่าซักมีความคล้ายคลึงกันมาก แต่คงจะมาในสายของเมืองเลกาห์เดียวกัน

ส่วนบ้านปายางขาคีม และบ้านโมคลาน อำเภอท่าศาลา พูดภาษามลายูสำเนียงปัตตานี เพราะบรรพบุรุษของเขาได้อพยพมาจากเมืองปัตตานี เพื่อประกอบอาชีพในช่วงสมัยราชการที่ 6 มุสลิมในตำบลโมคลาน และตำบลโพธิ์ทอง เป็นลูกหลานของวานเคลือของบิงลิโม เจ๊ะเต๊ะ ซึ่งเป็นแม่ทัพมุสลิมที่มาจากเมืองสตูลในอดีต โดยมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์คือหลุมฝังศพ ของบิงลิโม เจ๊ะเต๊ะ ตั้งอยู่ตำบลโมคลาน อำเภอท่าศาลา

2.4 การศึกษาของมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาค้นคว้าถึงการศึกษาของมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า มีมาตั้งแต่อดีตเริ่มการเรียนการสอนมาจากสถาบัน “ปอเนาะ” คือการเรียนการสอนแบบเก่าแก่ไม่มีระดับชั้น โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามได้รับการปรับปรุงมาจากการศึกษาระบบ

“ปอเนาะ” ในอดีตมีสภาพเป็นโรงเรียนเอกชนประเภทหนึ่งใน 7 ประเภทของโรงเรียนการศึกษาพิเศษแห่งพระราชบัญญัติโรงเรียนเอกชนปี พ.ศ.2525 สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ เป็นโรงเรียนสอนศาสนาอิสลามตามหลักสูตรของกระทรวงศึกษาธิการ เปิดสอนระดับชั้นต่าง ๆ ทางด้านวิชาสามัญ วิชาศาสนาและวิชาชีพ

2.5 ประเพณีและความเชื่อของมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า มุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีประเพณีทางศาสนาและหลักความเชื่อตามบรรพบุรุษมาตั้งแต่อดีต ได้แยกเป็นประเภท ดังนี้

2.5.1 ประเพณีที่ไม่ใช่ข้อขัดแย้งทางศาสนาอิสลาม ประเพณีทางศาสนาของชาวมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราชมีวิถีชีวิตประจำวันที่ตรงกันกับคำสอนทางศาสนา เช่น การดำรงละหมาด การละหมาดแบ่งออกได้เป็นหลายประเภท เช่น การละหมาด 5 เวลา ซึ่งการละหมาดนี้ชาวมุสลิมจะปฏิบัติเป็นศาสนกิจประจำวันทุกวัน การละหมาดอีดทั้งสอง เป็นการละหมาดเนื่องในวันฮารีรายอ ซึ่งทุกมัสยิดจะละหมาดพร้อมกันในตอนเช้าของวันตรุษ การละหมาดญะนาเซฮฺ เป็นการละหมาดให้กับศพของผู้ที่เสียชีวิต ซึ่งจะกระทำก่อนที่จะนำศพไปฝังไว้ที่สุสาน การละหมาดญุมอะฮฺ เป็นการละหมาดในวันศุกร์ของสัปดาห์ จำเป็นให้กระทำสำหรับเพศชาย พิธีกรรมอีกอย่างหนึ่งคือการเข้าสู่นัต ซึ่งเป็นการขลิบปลายหุ้มอวัยวะเพศชาย โดยจะเริ่มเข้าสู่นัตเด็กผู้ชายตั้งแต่อายุ 7 ขวบ แต่หากเป็นผู้ที่นับถือศาสนาอื่นมาก่อนแล้วจะเข้านับถือศาสนาอิสลามก็ต้องเข้าสู่นัต(ขลิบปลายหุ้มอวัยวะเพศชาย)เช่นกัน การถือศีลอดในเดือนเราะมาฎอน การบริจาคทานให้แก่คนจน การเดินทางไปประกอบพิธีหัจญ์ ณ นครมักกะฮฺ” เป็นต้น

2.5.2 ประเพณีที่มีการขัดแย้งในทางศาสนาอิสลาม ชาวมุสลิมในนครศรีธรรมราชมีพิธีกรรมประเพณีข้อขัดแย้งกันในเรื่องศาสนาเป็นเหตุทำให้มุสลิมในนครศรีธรรมราชแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ ในปี พ.ศ. 2515-2520 คือ “กลุ่มคณะเก่าและกลุ่มคณะใหม่” กลุ่มคณะเก่า คือ เป็นกลุ่มมุสลิมสายอนุรักษนิยมมีปฏิบัติตามการตีความการปฏิบัติศาสนาตามแนวทางและสังกัดตนตามสำนัก “อัสซาฟีอียะฮฺ” เป็นหลักเท่านั้น (อัสซาฟีอียะฮฺ ผู้นำหรือนักปราชญ์ทางศาสนาอิสลามเป็นชาวอาหรับท่านหนึ่ง ซึ่งเป็นปราชญ์คนสำคัญที่อธิบายคำสอนศาสนาอิสลาม มีทั้งหมดจำนวน 4 ท่าน) ผนวกกับการปฏิบัติ ตามประเพณีพื้นบ้านคิดว่า เป็นเรื่องทางศาสนา บางประการของบรรพบุรุษ

2.5.3 ประเพณีความเชื่อในอดีต ชาวมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยเฉพาะมุสลิมในตำบลนาเคียนจะมีความเชื่อในมัสยิดการาหมาด (ตำบลนาเคียน) หรือที่เรียกกันว่ามัสยิดบ้านหัวทะเล ว่ามีความศักดิ์สิทธิ์ในเรื่องราวของการมีวาจาสิทธิ์ของโต๊ะหวันเต๊ะ หรือนายหวันเต๊ะ การาหมาด ชาวมลายูเซียที่เข้ามาอาศัยอยู่ในตำบลนาเคียน และได้สร้างมัสยิดนี้ไว้

เป็นแห่งแรกในตำบลนาเคียนเมื่อประมาณ 100 กว่าปีที่ผ่านมามี มัสยิดแห่งนี้ได้รับการบูรณะมาแล้วถึง 4 ครั้ง ชาวบ้านต่างเลื่อมใสและศรัทธาในตัวนายหวันเต๊ะมาก เพราะไม่ว่านายหวันเต๊ะจะพูดอะไรก็มักจะเป็นจริงเสมอ ตั้งแต่อดีตก็มักจะมีผู้คนทั้งศาสนาพุทธและศาสนาอิสลาม มาขอพรและบนบาน กล่าวกันเป็นจำนวนมากมาจนถึงปัจจุบันนี้ และเมื่อประสบความสำเร็จจากคำขอก็จะนำของมาทำบุญที่มัสยิด ส่วนมากจะทำอาหารมาเลี้ยง เช่น แกงพะพะ ไก่กอเหาะ หรือ นำแกงมาบริจาคให้กับมัสยิดซึ่งการแก้ศัลบนนั้นก็จะขึ้นอยู่กับบนบานของแต่ละคนด้วย หากเป็นชาวไทยพุทธก็จะนำเงินมาบริจาคให้กับมัสยิดเพื่อใช้ในการบูรณะซ่อมแซมมัสยิด และมีอีกหลาย ๆ ความเชื่อที่ไม่ได้เป็นศาสนา เมื่อพวกเขาเริ่มลงเสาเอกเพื่อสร้างบ้าน พวกเขาจะเอาต้นกล้วย ต้นมะพร้าวเล็กๆ มาผูกด้วยผ้าแดง ในการเส่นเจ้าที่ การดูหรืหรือดูยามในการแต่งงานคู่บ่าวสาว การอาบน้ำให้รดีใหม่เพื่อความปลอดภัย การผูกคอรถด้วยสายสิญจน์ เพื่อความสิริมงคล และอื่นๆ เป็นต้น

3. บทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการศึกษาค้นคว้าบทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า มีบทบาทมากมาย ซึ่งจำแนกได้ดังนี้

3.1 บทบาทการเผยแพร่อะกิดะฮ์อะลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ การก่อตั้งมัสยิดในเครือกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ ได้จัดตั้งมัสยิดในเครือขึ้น 14 มัสยิด ดังนี้ มัสยิดกุสลาม มัสยิดมูวะฮิดีน มัสยิดนุรุลเอียะฮาน มัสยิดนุรุดดีน มัสยิดดาริสลาม มัสยิดอัคคาร์สลาม มัสยิดญะมาอะฮ์ มัสยิดมูวาฮิดีน มัสยิดคาร์ลเอียะฮาน มัสยิดซุรูกุลสุดา มัสยิดคาร์ลวาฮิด มัสยิดอัล-มุฮัมมะดียะฮ์ และ มัสยิดอันซอริสสุนนะฮ์ มัสยิดดารุซซุคร์ การเรียนการสอนเพื่อเผยแพร่อะกิดะฮ์อะลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์มีอยู่ 13 มัสยิด วิธีเรียนแบบอัยยาศัย มีแนวการสอนเน้นหนักในเรื่องอะกิดะฮ์ที่ถูกต้อง ซึ่งนำกลับไปสู่อัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์ รองลงมาเป็นวิชาคัมภีร์ วิชาฟิกฮ์ และวิชาอื่นๆ ซึ่งแต่ละมัสยิดมีการจัดการเรียนการสอนตามวาระและโอกาส

3.2 บทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ในการศึกษาจากการศึกษาพบว่า กลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ มีบทบาทในการศึกษา 2 รูปแบบด้วยกัน รูปแบบที่ 1 คือ การศึกษาแบบการจัดตั้งศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสยิด รูปแบบที่ 2 คือ การศึกษาอิงกับกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่ระดับ อนุบาล มัธยมต้น และมัธยมปลาย จึงได้แจกแจงเช่น การศึกษา ศูนย์จริยธรรมประจำมัสยิดกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ การศึกษาระดับปริญญาตรี และการศึกษากลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนครศรีธรรมราช เช่น การศึกษาศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ การศึกษาระดับประถม มัธยมต้น และมัธยมปลาย

3.3 บทบาทกลุ่มสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ในด้านสังคม จากการศึกษาค้นคว้าพบว่า กลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์มีบทบาทด้านสังคม ซึ่งเป็นรูปแบบในการจัดโครงการที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมในปัจจุบัน อันได้แก่ โครงการด้านยาเสพติด โครงการอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน รายละเอียดดังนี้ จัดโครงการต่อต้านยาเสพติด โครงการกีฬาเยาวชนด้านกีฬาเสพติดจัดขึ้นที่มีสติปัญญาดี โครงการค่ายอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อนจัดขึ้นที่มีสติปัญญาดี โครงการค่ายเยาวชนอบรมจริยธรรมภาคฤดูร้อนที่มีสติปัญญาดี โครงการอบรมจริยธรรมภาคฤดูร้อนอันซอริสสุนนะฮ์ โครงการการศึกษาอิสลามอบรมพิเศษ สำหรับบุคคลทั่วไปที่มีสติปัญญาดี

3.4 บทบาทกลุ่มสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ในด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ได้มีบทบาททางเศรษฐกิจ ด้วยการจัดตั้งองค์กรทางการเงิน เริ่มด้วยการจัดตั้งกองทุนเล็กๆ ซึ่งมีมติเป็นฐานในการขับเคลื่อน กองทุนในระดับหมู่บ้าน และรวมไปถึงสถาบันทางการเงินระดับจังหวัด คือสหกรณ์ออมทรัพย์ จึงแจกแจงรายละเอียดดังนี้ การจัดตั้งองค์กรทางการเงิน จัดตั้งกองทุนประจำมัสยิด กองทุนประจำมัสยิดนูรุดดีน กองทุนฐานะชะฮ์ประจำมัสยิดคาริสลาม กองทุนเพื่อการศึกษา มัสยิดญาเมียะ กองทุนชะกาต มัสยิดอันซอริสสุนนะฮ์ กองทุนผ้าขาวมัสยิดอันซอริสสุนนะฮ์ จัดตั้งกองทุนประจำหมู่บ้าน กองทุนออมทรัพย์ อัลมุสลิมูน กองทุนเงินล้าน (กองทุนสัจจะ) จัดตั้งสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับจังหวัด คือ สหกรณ์ออมทรัพย์อัลอามีน

อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง “บทบาทกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ต่อการฟื้นฟูสังคมมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช” พบประเด็นสำคัญหลายประเด็น จึงอภิปรายผลได้ดังนี้

1. การฟื้นฟูในคำสอนอิสลาม จากการศึกษาพบว่า อิสลามให้ความสำคัญยิ่งในการฟื้นฟูและเรียกร้องประชาชาติผู้อิสลามอันบริสุทธิ์ ซึ่งสอดคล้องกับคำดำรัสของอัลลอฮ์ ﷻ ไว้ในอัลกุรอานในหลายบริบท ซึ่งบางบริบทกล่าวถึงความสำคัญในการฟื้นฟูอิสลาม ซึ่งเป็นการตระหนักให้ประชาชาติมีความกระตือรือร้นในงานฟื้นฟู เพื่อสร้างประชาชาติอิสลามในแต่ละยุคแต่ละสมัย บางบริบทก็กล่าวส่งเสริมให้มีความเข้าใจศาสนาเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับมุสลิมทุกคน เพื่อที่จะทำการถ่ายทอดวิชาความรู้ให้แก่ผู้อื่นในแต่ละกลุ่มชน บนหนทางของการจัดเกลาจิตวิญญาณของพวกเขา และอีกบางบริบทได้กล่าวส่งเสริมให้มีการเรียกร้องมนุษย์หรือการเชิญชวนซึ่งกันและกันไปสู่นหนทางของพระองค์ มีการยับยั้งความชั่วและส่งเสริมให้ทำความดี พวกเขาจะอยู่บนหนทางที่เที่ยงตรง

และอัลหะดีษที่มีนัยยะสอดคล้องกับอัลกุรอานในบริบทที่กล่าวถึงการฟื้นฟูอิสลาม และมีปรากฏสำนวนที่แสดงถึงนักฟื้นฟู และกลุ่มฟื้นฟูอิสลามที่เห็นได้ชัด แม้จะมีหลายสำนวนแต่ทุกสำนวนจะกล่าวถึงความต่อเนื่องที่ไม่ขาดตอนของกลุ่มฟื้นฟูทั้งหลายตลอดหน้าประวัติศาสตร์ ตั้งแต่ท่านนบีมุฮัมมัด จนถึงผู้นำกลุ่มฟื้นฟูสุดท้าย ด้วยสำนวนคล้ายคลึงกัน

ในทัศนะของบรรดาปราชญ์อิสลาม พวกเขามีความเห็นพ้องกันในเรื่องความสำคัญในฟื้นฟูอิสลาม เป็นการทำงานที่จำเป็นสำหรับประชาชาติในการฟื้นฟูศาสนาให้กลับไปสู่หลักการศาสนาอันบริสุทธิ์ และพวกเขาอาจจะมีข้อโต้แย้งกันในบางกรณี อันเนื่องมาจากการตีความในลักษณะของบุคคลหรือกลุ่ม ต้นศตวรรษหรือปลายศตวรรษ แต่ส่วนมากได้เห็นพ้องกันในการไม่ได้เจาะจงไปสู่กลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเป็นการเฉพาะในการฟื้นฟูอิสลาม อาจจะมีกลุ่มเล็กกลุ่มใหญ่หรือบุคคลคนเดียว แต่จะต้องมีข้อแม้ว่านักฟื้นฟูจำเป็นต้องมีคุณสมบัติพร้อมในด้านการฟื้นฟูอิสลาม จะเกิดมายุคใดหรือประเทศไหนก็ตาม ซึ่งคำอธิบายนี้ทำให้เข้าใจได้ถึงกลุ่มฟื้นฟูที่เกิดขึ้นมาจากกลุ่มที่หลากหลายได้ เพียงแต่ทุกกลุ่มจะต้องมีเป้าหมายรวมกันของการฟื้นฟูอิสลาม

2. มุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช ศึกษาพบว่า มุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราชมีประวัติความเป็นมาอันยาวนาน ซึ่งบรรพบุรุษส่วนใหญ่มาจากเมือง ไทรบุรี เคดาห์ เมืองเปอร์ลิส และภาคใต้ตอนล่าง ซึ่งผ่านห่วงเหตุการณ์มากมายจนถึงปัจจุบันมีลูกหลานกระจายไปอาศัยอยู่หลายชุมชนสอดคล้องกับคำกล่าวของ นายมาโนชญ์ พงษ์ (สารนครศรีธรรมราช 2550 :82) สังเกตได้ว่าพวกเขาจะใช้ภาษามลายูเป็นภาษาถิ่น โดยเฉพาะเขตอำเภอเมือง อำเภอท่าศาลา ซึ่งอาจจะเป็นแหล่งกำเนิดบรรพบุรุษมุสลิมในจังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนภาษามลายูที่ใช้พูดกันนั้นเป็นภาษาสำเนียงเคดาห์ รัฐหนึ่งของประเทศมาเลเซียปัจจุบัน

ในเรื่องการศึกษาของชาวมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช อดีตสถานศึกษาถูกเปิดการศึกษาแบบปอเนาะคล้ายกับภาคใต้ตอนล่างสอดคล้องกับ(ดุสิต หวันเหลี่ยม, 2530 : 4) ต่อมาได้มีการเปลี่ยนแปลงในระบบการเรียนการสอน จึงได้จัดทะเบียนเป็นโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ซึ่งใช้หลักสูตรศาสนาควบคู่สามัญตามกระทรวงศึกษาธิการ นักเรียนที่จบการศึกษาจากโรงเรียนดังกล่าว เขาสามารถไปศึกษาต่อได้ในระดับปริญญาตรีด้านศาสนาหรือสามัญก็ได้

ส่วนเรื่องประเพณีความเชื่อทางศาสนาของชาวมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช สังเกตเห็นว่าชาวมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช มีความเชื่อทางศาสนา ทั้งมีข้อขัดแย้งและไม่มีข้อขัดแย้งในเชิงหลักการศาสนา ซึ่งอดีตเคยมีการปฏิบัติตามประเพณีร่วมกันมาช้านาน โดยไม่มีข้อแบ่งแยกสิ่งใดผิดสิ่งใดถูกต้องตามหลักการอิสลาม เวลาต่อมาได้มีการโต้แย้งในเรื่องประเพณีขึ้นในสังคมมุสลิมจังหวัดนครศรีธรรมราช และได้แยกตัวออกเป็นสองกลุ่ม “กลุ่มคณะเก่ากับกลุ่มคณะใหม่”

ปัจจุบันมีการปฏิบัติตามความเชื่อทางศาสนาร่วมกัน ในการทำงานที่ไม่มีข้อโต้แย้ง เช่น การละหมาด 5 เวลา การถือศีลอด การจ่ายซะกาต การไปทำหัจญ์ ณ นครมักกะฮ์ การเข้าสู่นิวัต การเฉลิมฉลองเนื่องวันตรุษอีดิลฟิตรีและอฎุฮา การไปละหมาดร่วมกันที่มัสญิด และการแต่งงาน เป็นต้น ส่วนประเด็นของความเชื่อทางศาสนาที่ขัดแย้งกัน ต่างคนต่างทำโดยไม่มีส่วนร่วม เช่น การมีความเชื่อทางไสยศาสตร์ การบนบานที่มัสญิดการลามาด การเชื่อโชคกลาง การทำบุญบ้านผู้ตาย การเฝ้าสุสานหลังจากตาย และการจัดงานเนื่องด้วยวันประสูติของท่านนบีมุหัมมัด ประเพณีดังกล่าวเป็นประเพณีที่มีข้อขัดแย้งในเชิงวิชาการศาสนา

3. บทบาทของกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ จากการศึกษาพบว่า กลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ ได้มีบทบาทต่อสังคมจังหวัดนครศรีธรรมราช เริ่มจากการเผยแพร่อะกีดะฮ์อะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ มาตั้งแต่อดีตสมัยการเข้ามาของบรรดาโต๊ะครู 3 คน จากประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งสอดคล้องกับการสัมภาษณ์คณะอิหม่าม และกรรมการประจำมัสญิดสังกัดกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ พบว่า บุคคลทั้ง 3 นี้เป็นบุคคลที่นำพาแนวคิดกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์เข้ามาจังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเหตุให้มีการเผยแพร่แนวคิดสุนนะฮ์หรือหลักอะกีดะฮ์อะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ ต่อมาก็ได้มีการขยายในการเปิดหมู่บ้าน ก่อตั้งมัสญิดขึ้นในนามกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ รวมทั้งหมด 14 มัสญิดด้วยกัน แต่ละมัสญิดเน้นการเรียนการสอนให้สัปปุรุษได้รับอะกีดะฮ์อะฮ์ลิสสุนนะฮ์วัลญะมาอะฮ์ และอิงจากคัมภีร์หลักฐานที่มาจากอัลกุรอานและอัลหะดีษ ต่อมาได้มีบทบาททางการศึกษาซึ่งได้ก่อตั้งศูนย์จริยธรรมประจำมัสญิด ศูนย์เด็กก่อนเกณฑ์ประจำมัสญิด และโรงเรียนสอนศาสนา-สามัญ ควบคู่กันไป มัสญิดก็ได้มีบทบาททางสังคมโดยการให้บริการสังคมโดยการจัดโครงการให้สอดคล้องกับสภาวะปัจจุบัน เช่น โครงการกีฬาต้านยาเสพติด โครงการอบรมเยาวชนภาคฤดูร้อน เป็นต้น เวลาต่อมาได้มีการส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือกันโดยเฉพาะสำหรับสัปปุรุษแต่ละมัสญิด เพื่อสร้างความมั่นคงและบรรเทาทุกข์แก่คนยากจนในแต่ละมัสญิด จึงมีความเห็นแต่ละมัสญิดจัดตั้งกองทุนประจำมัสญิดขึ้น เน้นเรื่องการช่วยเหลือญาติผู้เสียชีวิต และการช่วยเหลือบุคคลทั่วไป และได้พัฒนามาเป็นกองทุนหมู่บ้าน เพื่ออำนวยความสะดวกในการกู้ยืมของชาวบ้าน เมื่อมีสมาชิกเพิ่มมากขึ้นก็ได้ขยายเป็นสหกรณ์ออมทรัพย์ระดับจังหวัด เพื่อตอบสนองความต้องการของสมาชิกให้สมบูรณ์มากขึ้น

กลุ่มอัสสุนนะฮ์ อัลมุหัมมะดียะฮ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช จากการศึกษาพบว่า มีจุดเด่นในเรื่องของการเผยแพร่แนวคิดตามอัลกุรอานและอัสสุนนะฮ์ในเชิงประจักษ์ สอดคล้องกับการเผยแพร่ ของอิหม่ามอัชชาฟีอีญ์ เน้นการปฏิบัติตามสุนนะฮ์ของท่านนบีมุหัมมัด และปฏิเสธการปฏิบัติที่ขัดแย้งกับหลักการศาสนาอันบริสุทธิ์ เช่นการอุตริกรรมทางศาสนา เป็นต้น และได้มีการจัดตั้งองค์กรทางการเงินที่เป็นรูปแบบที่ชัดเจน เพื่อเป็นการช่วยเหลือสังคมในการดำรงชีพ บำรุง

สุข บรรเทาทุกข์ รวมไปถึงการไปมาหาสู่กันทางสังคมในรูปแบบของความเป็นพี่น้องกันอย่างแน่นแฟ้น แต่สำหรับการศึกษาของเยาวชนที่สังกัดกลุ่มอัสสุนนะฮ์อัลมุหัมมะดียะฮ์ ก่อนข้างที่จะตกต่ำมากในปัจจุบันซึ่งเกิดขึ้นหลังจากสังคมมีการแปรผัน โดยเฉพาะการศึกษาภาคปริกฏอ์ยน์ของศูนย์อบรมจริยธรรมประจำมัสญิด ซึ่งยังขาดหลักสูตรการเรียนการสอน และยังไม่มิติศทางว่าจะได้รับทางออกที่ดี เพราะขาดความตระหนักในการจัดการ ซึ่งเป็นจุดอ่อนของกลุ่มอัสสุนนะฮ์ อัลมุหัมมะดียะฮ์ในจังหวัดนครศรีธรรมราช

ข้อเสนอแนะวิจัย

1. การศึกษา บทบาทของบรรดานักฟื้นฟูอิสลามร่วมสมัย เช่น อะบู อะลา อัลเมาดูดีฮ์ อะบู หะสัน อัลนัจวีฮ์ เป็นต้น
2. การศึกษาบทบาทการฟื้นฟูอิสลามเปรียบเทียบ : ญะมาอะฮ์อัลสะลาฟียะฮ์ กับ ญะมาอะฮ์อิกวานมิลิมิน
3. การศึกษาอิทธิพลการฟื้นฟูอิสลามของมุหัมมัด อิบน์ อับดุลวะฮ์ฮาบ ต่อนักเคลื่อนไหวในประเทศต่างๆ
4. การศึกษาบทบาทการฟื้นฟูอิสลามของบรรดาอิหม่ามทั้ง 4 มัชฮับ

บรรณานุกรม

หนังสืออ้างอิง

Abū al-Hasan al-Nadwiy,2000. **Rijāl al-Fikr wa al-Da‘awah**. al-Sa‘aūdiy: Maktabat Nisar al-Mustafa.

Ibn Hajar, Ahmad al-Asqalāniy. n.d. **Fath al-Bāriy Sharah Sahīh al-Bukhāriy**. Diwban al-Hin : al-maktabat al-Sharfiyah.

หนังสือแปล

มัรยัม, ญะมีละฮ์. 2545. **ขบวนการฟื้นฟูอิสลาม** แปลโดยบรรจง บินกาชัน พิมพ์ครั้งที่ 3 กรุงเทพฯ :

สำนักพิมพ์อิสลามมิก อะเคเดมี

เมาดูดีฮ์, ชัยยิดอบุลอลลา. 2545. **บทบาทนักศึกษามุสลิมกับงานฟื้นฟูอิสลาม**. แปลโดยภรดร

หาดใหญ่ : พิมพ์ครั้งที่ 2 ชานเมืองการพิมพ์

วิทยานิพนธ์

ดุสิต, หวันเหลี่ยม. 2530. ศึกษาวัฒนธรรมการทำงานด้านสถานภาพส่วนบุคคลของครูโรงเรียน
เอกชนสอน ศาสนาอิสลามในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ . วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสต
รมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ สงขลา

วารสาร

สารนครศรีธรรมราช, 2550. ปีที่ 37 ฉบับที่ 10 ตุลาคม หาดใหญ่: งานพิมพ์คุณภาพ เค.ยู. จำกัด

Prince of Songkla University
Pattani Campus